

Mariusz Domański

Eduinnowacje XXI wieku Budowanie partnerstwa – rola rodzica w szkole

W tym artykule poruszę istotny aspekt nowoczesnej szkoły (o którym dużo się pisze, zaś mam wrażenie, że mało robi), a mianowicie: rola rodzica w szkole. Jako pedagodzy musimy pamiętać, iż pierwszymi nauczycielami i wychowawcami dziecka są jego rodzice. Zarówno Konstytucja RP, jak i szereg innych aktów prawnych oraz parafowanych przez nasz kraj rozwiązań międzynarodowych, stanowi, że rodzice są głównymi wychowawcami swoich dzieci i to oni mają podstawowe prawo do tego, by kształtować swoich „wychowanków”, zgodnie z własnym systemem wartości i priorytetami wychowawczymi. Z kolei głównym partnerem rodziców w tych działaniach powinna być szkoła. Szkoła, która odpowiada za kształtowanie uniwersalnych wartości oraz pielęgnowanie tradycji i poszanowanie dziedzictwa kulturowego¹. Oznacza to, że oba wymienione podmioty powinny nieustannie szukać dróg porozumienia, pól realnego współdziałania oraz możliwości partnerstwa. Ważne jest tylko, by szkoła i rodzina były zgodne co do kierunku, w którym stymulują rozwój dziecka i wzajemnie się w tym wspierały. Do tego jednak niezbędne jest współdziałanie między nimi.

Dobre kontakty rodziców ze szkołą dziecka mogą z jednej strony wpłynąć pozytywnie na uczestnictwo młodych ludzi w procesie edukacji, z drugiej zaś – powinny otworzyć nowe możliwości rozwojowe dla osób, które już dawno ukończyły naukę, a w tej chwili, dzięki sąsiadującej szkole, mogą rozwijać kolejne kompetencje przydatne do jakościowo lepszego funkcjonowania w swoim życiu².

By jednak zacząć rozmowę o partnerstwie, należy określić relacje podmiotów, które miałyby ze sobą współpracować. Szereg badań przeprowadzonych w ciągu ostatnich lat potwierdza, że dla większości rodziców szkoła nie jest miejscem przyjaznym, że nie czują się w niej zbyt dobrze i odwiedzają ją jedynie wtedy, gdy muszą. Postawa taka zyskała sobie nawet specjalną nazwę i określa się ją jako „bierność proszkolna rodziców”, a jej podstawy upatruje się między innymi w postępującej pauperyzacji nauczycieli, w rosnącym konsumpcjonizmie, zmianie stylu

życia rodziny oraz permanentnym niezaspokajaniem wzajemnych oczekiwań, czy wręcz wzajemną głuchotą nauczycieli i rodziców³. Istnieje jednak jeszcze jeden powód, na który zwrócił uwagę prof. Aleksander Nalaskowski⁴, pisząc o tym, że w szkole wszystko musi być „dydaktyczne”, a rodzice traktowani są jak uczniowie. W efekcie również rodzice podporządkowują się określone stereotypowi zachowań – najpierw z pewną bojaźnią obserwują działania pań sprzątających, po wejściu do klasy szybko uciekają do tylnych rzędów, a kiedy nauczyciel zadaje pytania – większość milczy. Dodatkowy słabym punktem uczestnictwa rodziców w życiu szkoły jest ich współpraca ze sobą. Udział rodziców w działaniach na rzecz swoich dzieci sprowadza się więc albo do kontaktu z nauczycielami, albo do występowania w imieniu swojego dziecka⁵. Na ogół nie podejmują współdziałania z innymi rodzicami – bo przecież organizacja wycieczki, studniówki czy nawet pomalowanie klasy, to w dalszym ciągu praca na rzecz nauczycieli i uczniów, a nie swojej rodzicielskiej społeczności.

Ważnym zadaniem nowoczesnej szkoły jest przygotowanie nauczycieli do zmiany zachowań wobec rodziców i współdziałania z nimi. Cele te można zrealizować proponując szkoleniowe rady pedagogicznej, których zadaniem i efektem będzie:

- przekonanie nauczycieli, że szkoła powinna inicjować i tworzyć właściwy klimat współpracy,
- wypracowanie różnorodnych sposobów włączenia rodziców w życie szkoły,
- wybranie i przygotowanie konkretnego planu działania na rzecz rodziców⁶.

Wychowawcy w swoich planach działań wychowawczych powinni priorytetowo traktować kontakty z rodzicami. Niezwykle ważne jest też ustalenie ram i sposobów komunikowania się, z zachowaniem poszanowania przestrzeni prywatnej obu stron. Budowanie dobrych relacji z rodzicami może nastąpić między innymi poprzez:

3. Dobrzyńska J., Szkoła i dom rodzinny. Wspólne cele i wzajemne zobowiązania, „Wychowawca” nr 131, Kraków 2003

4. Nalaskowski A., Rodzice-szkoła utopia współpracy? „Wychowawca”, nr 9, Kraków 2001

5. Stańczak M., Współpraca środowiska szkolnego i rodzinnego w opinii nauczycieli z małych szkół wiejskich, „Forum Oświatowe” 27/2015.

6. Muszyńska Ł.: Rodzice i nauczyciele, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1985.

1. Hajduk Ł., Szkoła w lokalnym środowisku. Pomiedzy networkingiem a alienacją, „Hejnał Oświatowy”, Kraków 2018.

2. Zeller P., Promocja szkoły w środowisku lokalnym, Wydawnictwa CODN, Warszawa 2006.

- a) zawiadamianie rodziców o ważnych wydarzeniach z życia klasy w formie listowej. Podobnie, zawiadamianie w formie listowej o zebraniach klasowych czy oczekiwanej pomocy w konkretnej sprawie. Serdeczny list, zastępujący „suchą” notatkę w dzienniczku ucznia, odsłania wspólny dla nauczycieli i rodziców cel – troskę o ucznia, stawia nauczyciela w roli sprzymierzeńca w wychowaniu;
- b) zadbanie o poznanie się rodziców przybyłych na zebranie, o możliwość swobodniejszych rozmów w grupach, przy herbacie;
- c) wprowadzenie na zebraniach form aktywizujących rodziców np.: praca w grupach nad rozwiązaniem konkretnych problemów, nad planem wycieczek czy organizacją imprez⁷.

Istotny jest również sposób przekazania przez nauczyciela rodzicom negatywnych informacji o ich dziecku, stanowi to często przyczynę rodzicielskich urazów. Aby temu zapobiec, tzw. trudne rozmowy dokonywane być muszą w sposób „bezurazowy”, według prawidłowej komunikacji; warto pamiętać, że krytykujemy konkretne zachowania ucznia, a nie osobę dziecka. Należy zadbać, aby przekazywanie informacji odbywało się w odpowiednim miejscu i czasie, przeprowadzanie rozmów w całkowitym spokoju.

Ważne jest również niepodważanie wiary opiekunów w to, że mimo wszystko są dobrymi rodzicami

7. Walc W., Szluz B., Rodzina szkoła środowisko lokalne współczesne wyzwanie, KORAW, Rzeszów 2011.

i – co chyba najistotniejsze – to niepodawanie gotowych rozwiązań, lecz wspólne dochodzenie do nich⁸.

Trudne sytuacje pojawiają się, kiedy po drugiej stronie zastajemy oponenta przekonanego o swojej racji i braku potrzeby dialogu, który najchętniej zastąpiłby oceną, pouczeniem i wydawaniem poleceń. Często wynika to z braku wiedzy, ale też z pewnej postawy wyższości lub jakiejś formy arogancji. Dialog w takiej sytuacji jest trudny, o ile w ogóle jest możliwy. Stąd warto poznać, a następnie praktykować działania zachęcające rozmówcę do współpracy. Zaczniemy od skupienia się na tym, co może przeszkodzić nam w procesie budowania platformy współpracy i woli zrozumienia⁹:

- nasze reakcje,
- emocje,
- stanowiska,
- korzyści,
- pozycja negocjacyjna¹⁰.

Radzenie sobie w trudnych sytuacjach z innymi wspierają rozmaite narzędzia i procedury. Podstawowa to aktywne słuchanie. Pozwala ono, z jednej strony na okazywanie rozmówcy szacunku i akceptacji, co niwe-

8. Muszyńska Ł., Rodzice i nauczyciele, instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1985.

9. Cedro A., Klótnia na zgodę: jak się spierać, żeby się zrozumieć, Wydawnictwo Charaktery, Kielce 2017.

10. Haeske U., Konflikty w życiu zawodowym: mediacja i trening w rozwiązywaniu problemów, Jedność, Kielce 2005

Tabela: *Aktywne słuchanie*

Aktywne słuchanie JEST	Aktywne słuchanie NIE JEST
<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaniem własnych uczuć i reakcji (kiedy uważnie wsłuchuję się w siebie); • aktywnym zwróceniem się ku rozmówcy (nachylenie ciała w kierunku rozmówcy, ale bez naruszania jego obszaru prywatności); • parafrazowaniem – upewnianiem się, że zrozumiałem prawidłowo; • moim oddziaływaniem na rozmówcę – to w jaki sposób słucham, wpływa na mojego rozmówcę; • otwartością na inny, niż mój własny punkt widzenia; • używaniem zachęcających zwrotów dla podtrzymania rozmowy (tak, naprawdę, niemożliwe, mhm, aha...); • utrzymywaniem ciągłego, jednak nie nachalnego kontaktu wzrokowego; • koncentracją uwagi na tym, co ma do powiedzenia rozmówca; • w jakimś sensie aktywnością całego organizmu (nie słucham uszami, ale całym sobą). 	<ul style="list-style-type: none"> • zbyt szczegółowym (nachalnym) wypytywaniem; • brakiem reakcji; • okazją na znalezienie przykładów nieprawidłowego działania (myślenia) naszego rozmówcy; • obojętnym milczeniem; • skupieniem wyłącznie na tych fragmentach rozmowy, które potwierdzają naszą tezę i nasze przekonania; • mimowolnym rejestrowaniem informacji; • czynnością bierną; • wyłącznie czynnością narządu słuchu; • pretekstem do wyłapania fragmentów wypowiedzi, które potem posłużą nam do oceny drugiej osoby; • pretekstem do popisywania się własną elokwencją, filozofią życiową, poglądami na świat; • sposobem na wyczekanie momentu, w którym sami będziemy mogli coś powiedzieć.

luje postawę napastliwości i agresji, z drugiej – umożliwia kontrolę poziomu emocjonalnego rozmowy. Techniki aktywnego słuchania to:

- **Odzwierciedlanie** – mówimy rozmówcy, jakie naszym zdaniem są jego odczucia. Pomocne w odzwierciedlaniu są takie sformułowania, jak: „Mam wrażenie, że... (np. gniewasz się na mnie)”, „Wydaje mi się, że... (np. jesteś zły)”, „Wygląda na to, że... (np. bardzo cieszy Cię ta nagroda)”.
- **Parafrazowanie** – ta technika służy nam upewnieniu się, że dobrze zrozumieliśmy wypowiedź nadawcy, w parafrazowaniu powtarzamy innymi słowami sens usłyszanej wypowiedzi. Na przykład: „Chcesz powiedzieć, że (np. dyrektor nakrzyczał na ciebie przy innych nauczycielach)”, „O ile dobrze zrozumiałem (np. pan X nie dotrzymał swojego zobowiązania)”, „Chodzi o to, że... (np. nie masz ochoty na to spotkanie)”, „Z tego co mi mówisz, rozumiem, że... (np. cieszy cię ta wycieczka)”.
- **Klaryfikacja** – pomaga skupić się na najważniejszym. Prosimy rozmówcę, aby skoncentrował się na sprawie najbardziej dla niego istotnej, ważnej. Na przykład pytamy: „Która z tych spraw jest dla ciebie najważniejsza?”, „Co w całym tym wydarzeniu było dla ciebie najistotniejsze?”.

Każda z powyższych technik ogranicza napastliwość i pozwala przejąć kontrolę nad poziomem emocjonalnym rozmowy¹¹. Wystarczy być konsekwentnym.

W poprawnej komunikacji niezwykle istotne jest aktywne słuchanie (*patrz tabela str. 64*).

Budowanie dobrych relacji między placówką oświatową a rodzicami nie jest sprawą łatwą, ale bardzo potrzebną do prawidłowego funkcjonowania społeczności szkolnej.

11. Bochno E., Rozmowa jako metoda oddziaływania wychowawczego, Wydaw. Impuls, Kraków 2004.

Mariusz Domański

Dyrektor II Liceum Ogólnokształcącego im. A. Mickiewicza w Słupsku, szkoły w Rankingu Liceów „Perspektywy” oraz Rankingu STIM. II Liceum notowane jest w prestiżowym Rankingu Szkoła Kompetencji Przyszłości, a także Microsoft Showcase Schools oraz Szkoły w Chmurze Microsoft. Nauczyciel dyplomowany z 24-letnim stażem pracy pedagogicznej. Absolwent studiów podyplomowych: Ewaluacja w edukacji oraz Zarządzanie zasobami ludzkimi. Ukończył Pomorską Akademię Liderów Edukacji 2020. Od 2018 roku Ekspert Microsoft Innovative Educator. Trener w programie „Aktywna Edukacja” organizowanym przez CEO oraz ORE. Ekspert ds. awansu zawodowego nauczycieli.

eMOCJE w GŁOWIE – nowy projekt edukacyjny UNICEF Polska

Problemy psychiczne należą do jednych z głównych przyczyn chorób wśród nastolatków, a połowa wszystkich zaburzeń psychicznych ma swój początek przed ukończeniem 14. roku życia. Aby zadbać o profilaktykę zdrowia psychicznego, UNICEF Polska przygotował wyjątkowy projekt edukacyjny. Każda szkoła (podstawowa, ponadpodstawowa, inne placówki zajmujące się edukacją dzieci i młodzieży) w Polsce może bezpłatnie wziąć w nim udział.

We współpracy z ekspertami, UNICEF Polska przygotował zestaw materiałów edukacyjnych skierowanych do

nauczycieli, rodziców/opiekunów oraz uczniów, które przybliżą tematykę zdrowia psychicznego młodzieży i pomogą w zaplanowaniu zajęć dydaktycznych. Warto skorzystać:

- Materiały video dla nauczycieli, rodziców/opiekunów oraz uczniów – 4 filmy-wywiady z psychologiem na temat zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży,
- Przewodnik dla nauczyciela o zdrowiu psychicznym wraz ze scenariuszami zajęć oraz atrakcyjnym komiksem dla uczniów (materiały przewidziane dla nauczycieli pracujących z uczniami w grupie wiekowej 10-14 lat),
- Poradnik dla nauczyciela „Dziecko pod wpływem traumy” z praktycznymi wskazówkami dotyczącymi pracy z uczniami, którzy doświadczyli traumy uciekając z ogarniętej wojną Ukrainy.

Aby wziąć udział w projekcie wystarczy zgłosić placówkę na stronie: <https://unicef.pl/wspolpraca/wspolpraca-z-placowkami-edukacyjnymi/akcje-edukacyjne/emocje-w-glowie>

Ze strony: <https://unicef.pl/wspolpraca/wspolpraca-z-placowkami-edukacyjnymi/akcje-edukacyjne/emocje-w-glowie>